

**TIL O‘RGANISHDA MOTIVATSIYA VA UNING TA’LIM
SAMARADORLIGIGA TA’SIRI**

Jaloldinov Islomiddin Shamsitdin o‘g‘li

Qo‘qon Universiteti Andijon filiali o‘qituvchisi

Alqosimova Madinabonu Soyibjon qizi

Qo‘qon Universiteti Andijon filiali talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada til o‘rganish jarayonida motivatsiyaning o‘rni va uning ta’lim samaradorligiga ta’siri tahlil qilinadi. Ichki va tashqi motivatsiyaning o‘quvchilarning til ko‘nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar, onlayn platformalar, gamifikatsiya, sun‘iy intellekt va interaktiv vositalarning o‘quvchilar motivatsiyasini oshirishdagi roli ko‘rib chiqiladi. Maqolada motivatsiyani baholash usullari, o‘quv samaradorligini aniqlash mezonlari hamda til o‘qitish jarayonida qo‘llash mumkin bo‘lgan metodik tavsiyalar bayon etiladi. Tadqiqot natijalari til o‘rganishda motivatsiyani kuchaytirish o‘quvchilarning faol ishtiroki, mustaqil ishlashi va til materiallarini tezroq o‘zlashtirishiga xizmat qilishini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *motivatsiya, til o‘rganish, ta’lim samaradorligi, ichki motivatsiya, tashqi motivatsiya, gamifikatsiya, onlayn platformalar, raqamli texnologiyalar, sun‘iy intellekt, interaktiv ta’lim*

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida ingliz tili xalqaro muloqot, akademik faoliyat va kasbiy rivojlanishning muhim vositasiga aylandi. Shu sababli uni samarali o‘rgatish masalasi zamonaviy ta’limning dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Tilni muvaffaqiyatli o‘zlashtirish ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lsa-da, ulardan eng muhimlaridan biri motivatsiyadir.

Motivatsiya o‘quvchining o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi, maqsadga intilishi va muntazam harakatini belgilaydi. Motivatsiyasi yuqori bo‘lgan o‘quvchilar darslarda faolroq qatnashadi, mustaqil ishlashga ko‘proq moyil bo‘ladi va til ko‘nikmalarini tezroq rivojlantiradi. Shu bois motivatsiya masalasi nafaqat psixologik, balki metodik jihatdan ham muhimdir.

So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar va onlayn platformalarning rivojlanishi motivatsiyani oshirish uchun yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirdi. Interaktiv ilovalar, gamifikatsiya, sun‘iy intellekt asosidagi tizimlar va virtual muhitlar o‘quv jarayonini yanada qiziqarli va moslashuvchan qilmoqda.

Motivatsiya va uning asosiy turlari: Til o‘rganishda motivatsiya asosan ikki turga bo‘linadi: ichki va tashqi motivatsiya.

Ichki motivatsiya o‘quvchining shaxsiy qiziqishi, bilim olish istagi va o‘z maqsadlariga erishishga bo‘lgan intilishi bilan bog‘liq. Masalan, ingliz tilini sayohat qilish, xalqaro aloqalarni kengaytirish, ilmiy faoliyat yuritish yoki kasbiy rivojlanish uchun

o‘rganish ichki motivatsiyaning namunasidir. Bunday motivatsiya barqarorroq bo‘lib, o‘quvchini uzoq muddat davomida faol saqlab turadi.

Tashqi motivatsiya esa baho, sertifikat, mukofot, ota-ona yoki o‘qituvchining rag‘bati kabi tashqi omillar bilan shakllanadi. Bu turdagi motivatsiya ayniqsa boshlang‘ich bosqichlarda muhim bo‘lsa-da, samarali natija uchun u ichki motivatsiya bilan uyg‘unlashishi lozim.

Til o‘rganish tajribasi shuni ko‘rsatadiki, aynan ichki va tashqi motivatsiyaning to‘g‘ri uyg‘unligi o‘quvchining muvaffaqiyatini ta‘minlaydi. Motivatsiya yuqori bo‘lganda o‘quvchi topshiriqlarni muntazam bajaradi, o‘z xatolarini tahlil qiladi va natijaga erishishga intiladi.

Motivatsiyaning ta‘lim samaradorligiga ta‘siri

Motivatsiya til o‘rganish samaradorligiga bevosita ta‘sir qiladi. U o‘quvchilarning darsdagi faolligi, topshiriqlarni bajarish sifati, mustaqil ta‘limga bo‘lgan munosabati va til materiallarini o‘zlashtirish tezligida namoyon bo‘ladi.

Motivatsiyalangan o‘quvchilar:

- grammatika va lug‘atni tezroq o‘zlashtiradi;
- talaffuz va nutq ko‘nikmalarini faolroq rivojlantiradi;
- mustaqil mashg‘ulotlarga ko‘proq vaqt ajratadi;
- xatolarni tuzatishga va o‘z ustida ishlashga tayyor bo‘ladi.

Shuningdek, motivatsiya o‘quvchining psixologik barqarorligiga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Til o‘rganish jarayonida qiyinchiliklar va xatolar tabiiy holat hisoblanadi. Motivatsiya yuqori bo‘lsa, o‘quvchi bunday muammolarni to‘siq emas, balki rivojlanish bosqichi sifatida qabul qiladi.

Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalarning roli: Zamonaviy ta‘limda raqamli texnologiyalar motivatsiyani oshirishning samarali vositalaridan biriga aylandi. Kompyuterlar, planshetlar, smartfonlar, onlayn kurslar, mobil ilovalar, sun‘iy intellekt, VR va AR vositalari o‘quvchiga moslashuvchan va qiziqarli ta‘lim muhitini yaratadi. Onlayn platformalarning asosiy ustunliklari quyidagilardan iborat:

Moslashuvchanlik. O‘quvchi o‘ziga qulay vaqtda va o‘z sur‘atida o‘rganadi. Bu holat ayniqsa mustaqil ta‘lim olayotganlar uchun muhimdir.

Shaxsiylashtirish. Sun‘iy intellekt asosidagi tizimlar o‘quvchining bilim darajasi va xatolariga qarab individual topshiriqlarni taklif etadi.

Interaktivlik. Testlar, audio mashqlar, videodarslar, simulyatsiyalar va dialogli topshiriqlar o‘quvchini faol ishtirok etishga undaydi.

Global muloqot. Forumlar, chatlar va videokonferensiyalar orqali boshqa foydalanuvchilar bilan muloqot qilish imkoniyati paydo bo‘ladi.

Duolingo, Coursera, Memrise, Udemy kabi platformalarda qo‘llanilayotgan mexanizmlar o‘quvchilarni muntazam mashg‘ulotga jalb qiladi va o‘rganish jarayonini bir maromda davom ettirishga yordam beradi.

Gamifikatsiya va interaktiv muhit: Motivatsiyani oshirishda gamifikatsiya alohida ahamiyat kasb etadi. Gamifikatsiya deganda o‘quv jarayoniga o‘yin elementlarini kiritish

tushuniladi. Bular qatoriga ballar, darajalar, reytinglar, belgilar, sertifikatlar va sovrinlar kiradi.

Gamifikatsiyaning samarasi shundaki, u o‘quvchida muvaffaqiyat hissini shakllantiradi va uni yangi bosqichlarga intilishga undaydi. O‘yin shaklidagi mashqlar ayniqsa yosh o‘quvchilar va boshlang‘ich bosqichdagilar uchun kuchli rag‘bat vazifasini bajaradi.

Bundan tashqari, virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalari tilni real vaziyatga yaqin muhitda mashq qilish imkonini beradi. Masalan, restoran, mehmonxona yoki aeroportdagi suhbatlarni modellashtirish o‘quvchining nutqiy faolligini oshiradi va o‘ziga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Motivatsiyani baholash va samaradorlikni o‘lchash: Til o‘rganishda motivatsiyani oshirish bilan birga uni baholash ham muhimdir. Motivatsiyani aniqlash uchun bir nechta usullardan foydalanish mumkin:

So‘rovnoma va testlar. O‘quvchining o‘rganishga munosabati, qiziqishi va maqsadlarini aniqlashda samarali.

Pedagogik kuzatuv. Darsdagi faollik, savollarga javob berish, topshiriqlarni bajarish sifati orqali motivatsiya darajasi kuzatiladi.

Onlayn platformalar statistikasi. Mashg‘ulotlar davomiyligi, testlarni yakunlash darajasi, muntazamlik va natijalar avtomatik ravishda qayd etiladi.

O‘z-o‘zini baholash. O‘quvchilar o‘z yutuqlari va qiyinchiliklarini tahlil qilib, o‘z motivatsiyasini anglab boradi.

Ta‘lim samaradorligi esa tinglab tushunish, o‘qish, yozish, gapirish kabi lingvistik ko‘nikmalar, test natijalari, mustaqil faoliyat va umumiy o‘zlashtirish darajasi orqali baholanadi. Odatda motivatsiyasi yuqori o‘quvchilarda ushbu ko‘rsatkichlar ham yuqori bo‘ladi.

Metodik tavsiyalar: Til o‘rganishda motivatsiyani oshirish uchun quyidagi yondashuvlar samarali hisoblanadi:

1. O‘quv jarayoniga gamifikatsiya elementlarini kiritish.
2. O‘quvchining qiziqishi va darajasiga mos individual topshiriqlar berish.
3. Interaktiv va amaliy mashg‘ulotlarni ko‘paytirish.
4. Jonli muloqot va hamkorlikdagi topshiriqlardan foydalanish.
5. Muntazam feedback va rag‘batlantirishni yo‘lga qo‘yish.
6. Raqamli vositalarni an’anaviy usullar bilan uyg‘unlashtirish.

Bunday yondashuvlar o‘quvchini faqat bilim oluvchi emas, balki ta‘lim jarayonining faol sub’ektiga aylantiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, motivatsiya til o‘rganish jarayonining asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biridir. Ichki va tashqi motivatsiyaning uyg‘unligi o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularni muntazam ishlashga undaydi va til ko‘nikmalarini samarali rivojlantiradi.

20-Aprel, 2026-yil

Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalar esa bu jarayonni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Ular ta’limni interaktiv, moslashuvchan va shaxsiylashtirilgan shaklga keltirib, o‘quvchilarning motivatsiyasini sezilarli darajada kuchaytiradi. Ayniqsa, gamifikatsiya, AI asosidagi adaptiv tizimlar va global muloqot imkoniyatlari til o‘rganishni yanada mazmunli va qiziqarli qiladi.

Shu bilan birga, texnik infratuzilma, internetga kirish, intizom va jonli muloqotning yetishmasligi kabi muammolarni ham hisobga olish zarur. Eng samarali yondashuv — motivatsion strategiyalarni, raqamli vositalarni va an’anaviy pedagogik metodlarni o‘zaro uyg‘unlashtirishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Deci, E. L., Ryan, R. M. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Springer, 1985.
2. Gardner, R. C. *Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation*. London: Edward Arnold, 1985.
3. Dörnyei, Z. *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
4. Ushioda, E. *Language Learning Motivation, Self and Identity: Current Theoretical Perspectives // Computer Assisted Language Learning*. 2011. Vol. 24, No. 3. P. 199–210.
5. Lai, C., Gu, M. *Self-Regulated Language Learning with Technology Beyond the Classroom // Language Learning & Technology*. 2011. Vol. 15, No. 3. P. 117–140.
6. Godwin-Jones, R. *Using Mobile Technology to Develop Language Skills and Cultural Understanding // Language Learning & Technology*. 2018. Vol. 22, No. 3. P. 1–17.
7. Jaloldinov, I. S. (2026). Modern problems of linguistics in the context of globalization. *International Conference on Science, Engineering and Technology*, 3(1), 22–23.